

Nr 16

Utlåtande i anledning av motioner om rätt att avlägga prov för körkort med automatväxlad bil.

Tredje lagutskottet har behandlat en inom riksdagens första kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 887, av herr *Dahlberg*.

I motionen hemställs

»att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag till ändring i gällande bestämmelser så att förarprov för erhållande av körkort kan ske i bil med automatisk växellåda».

Utskottet har vidare behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, nr 888 i första kammaren av herr *Eriksson, Olle*, och herr *Pettersson, Harald*, och nr 1063 i andra kammaren av herrar *Polstam* och *Glimmér*.

I motionerna, som är likalydande, hemställs

»att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av sådana bestämmelser att nuvarande hinder för avläggande av prov för körkort med automatväxlad bil undanröjes».

I ärendet har inkommit en skrift från verkställande direktören i Sveriges Trafikskolors riksförbund, *Rune Andréasson*.

Gällande bestämmelser m. m.

Bestämmelser om utfärdande av körkort ges i 32 § vägtrafikkungörelsen (VTF). Enligt 32 § 2 mom. VTF och 67—69 §§ vägtrafikkungörelsen kan begränsningar i körkortets giltighet endast göras för invalidiserade eller sjuka personer. Den som önskar erhålla körkort skall enligt 31 § vägtrafikkungörelsen (VTF) undergå förarprov inför trafikinspektör eller bilinspektör. Sökanden har att tillhandahålla trafikinspektören eller bilinspektören lämpligt fordon. VTF innehåller inte någon närmare reglering av förarprovets praktiska utformning och genomförande. Härför svarar numera statens trafiksäkerhetsverk, som enligt 3 § i instruktionen för verket (1967: 654) har att omhänderha förarprov och utöva tillsyn över trafikskolorna. Tidigare utfärdade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen såsom chefsmyndighet för den statliga bilinspektionen anvisningar beträffande förarprov. Sålunda föreskrev styrelsen i ett den 29 mars 1965 dagtecknat och alltjämt gällande beslut (T 664—650806 u) att körkortsprov på bil med automatisk koppling eller växling endast

får avläggas av person, som på grund av sådant lyte eller sjukdom, varom förmåles i 67 § 2 mom. vägtrafikkungörelsen, skall tilldelas körkort på vissa villkor. Nämn- da stadgande avser bl. a. sjukdom som innebär nedsättning i hållnings- eller rö- relseorganens funktioner. Bestämmelsen att prov i normalfallen endast får avlägg- gas på manuellt växlad bil får ses mot bakgrund av att *dels* förtrogenhet med väx- lingsteknik är en viktig detalj för den som skall föra en manuellt växlad bil, *dels* VTF inte medger att begränsning av körkortets giltighet kan göras för andra än invalidiserade eller sjuka personer, *dels* bilar med automatväxel förekommit endast i ringa omfattning.

I detta sammanhang må nämnas att förarutbildning och avläggande av körkorts- prov på bil med automatväxel diskuterades vid internationella förarprovings- kommissionens (CIE) konferens den 15—17 maj 1968 i Haag. I konferensen del- tog representanter från England, Frankrike Spanien, Italien, Österrike, Schweiz, Holland, Belgien, Västtyskland, Sverige och Finland. Av diskussionen framgick att samtliga länders representanter ansåg att behandlingen av växellåda, koppling och gaspedal är för bilkörningen så viktiga detaljer att utbildning och prov på bilar med automatväxel endast kunde tillåtas om körkortet begränsades att gälla en- bart för bil med sådan utrustning. Vissa länder, bland dem England, Västtyskland och Holland, tillämpar även ett sådant förfarande. En person som erhållit ett sådant körkort måste vid byte av bil och övergång till manuell växling avlägga nytt kör- prov för att få körkortet ändrat till allmängiltighet.

Motionerna

I motionerna I: 888 av herrar *Olle Eriksson* och *Harald Pettersson* och II: 1063 av herrar *Polstam* och *Glimmér* anförs att förbudet mot att avlägga prov för kör- kort med automatväxlad bil snarast bör undanröjas. Motionärerna hänvisar i sam- manhanget till att Sveriges trafikskolors riksförbund offentliggjort en skrivelse till trafiksäkerhetsverket med yrkande härom. Motiven för att bibehålla kravet på ma- nuellt växlad bil vid körkortsprov representerar enligt motionärerna ett konservativt synsätt och bör icke tillmätas betydelse. Tvärtom gäller det naturligtvis att an- passa såväl körkortsutbildning som prov efter teknikens utveckling, särskilt då den som på föreliggande område synes främja säkerheten. Till stöd för sin begä- ran framför motionärerna vidare synpunkter rörande äldre personers möjligheter att lära sig bilkörning, vilka synpunkter överensstämmer med dem som — enligt vad nedan redovisas — utvecklas i motionen II: 887.

Liksom redan har skett i USA säges utvecklingen i vårt land gå mycket snabbt fram mot automatväxlade bilar. Erfarenheten visar för övrigt att den som en gång övergått till automatväxlad bil inte senare går tillbaka till bil med manuell växel- låda, påpekar motionärerna.

Om man inte på en gång anser sig kunna bifalla kravet på att körkortsprov får avläggas med automatväxlad bil, bör enligt motionärerna tills vidare kunna fast-

ställas regler, som begränsar körkortets giltighet enbart till framförande av automatväxlad bil. Motionärerna erinrar om att det i den allmänna debatten mot en sådan bestämmelse invänts att den blir svår att övervaka. Detsamma torde emellertid gälla innehav av körkort vid yrkesmässig gods- och personbefordran, bärande av glasögon under färd etc., och kan inte åberopas som ett avgörande hinder för införandet av begränsat körkort för automatväxlad bil, anför motionärerna.

I motionen II: 887 av herr *Dahlberg* anföras i huvudsak samma synpunkter. Motionären anför vidare att motiven för att införa körkort med begränsad giltighet i nu ifrågasatt hänseende i huvudsak torde vara följande. Det finns i dag grupper av människor som inte vågar eller kan skaffa körkort just på grund av kravet på förarprov med manuell växling och koppling. Framför allt gäller kanske detta något äldre personer — uppvuxna i en ekonomisk och social miljö där bilen inte alls hade den viktiga funktion som den har i dagens samhälle. När dessa människor i dag får behov av bil och körkort har de ofta svårt med den synkronisering av rörelserna som den manuella växlingen fordrar. Den direkta inlärningsfunktionen avtar med stigande ålder och att överbrygga dessa extra svårigheter som normalt förekommer vid högre ålder innebär som regel en psykisk press och ofta mycket höga utbildningskostnader. I många avseenden är den automatiska växeln överlägsen den manuella, framhåller motionären. Vissa begränsade undersökningar säges ge positiva antydningar om att det finns en tydlig tendens till mindre psykisk och även fysisk påfrestning vid körning av bil med automatik än vid manuell växling och koppling. Ett särkörkort som gäller för a-växlade bilar skulle, förutom att det gav möjlighet för stora grupper av människor att skaffa sig körkort, även kunna gynna den automatväxlade bilen och därmed också trafiksäkerheten, menar motionären.

De förare som enbart skall föra bil med a-växel — och antalet a-växlade bilar stiger numera snabbt även i Sverige — måste anse det meningslöst att påtvingas utbildning på manuell växel. Att utbilda och kräva utbildning på en funktionell detalj utan senare funktionell betydelse måste anses som slöseri, framhåller motionären avslutningsvis.

Prov med förarutbildning på bil med automatväxel

Enligt vad utskottet inhämtat från *statens trafiksäkerhetsverk* talar hittills gjorda erfarenheter mot att prov för ett allmängiltigt körkort får avläggas på bil med automatväxel. Man kan emellertid inte bortse från att den automatiska växlingen blir alltmer vanlig och att den inom en icke allt för avlägsen framtid sannolikt kommer att finnas på de flesta bilarna. Eftersom de erfarenheter, som ligger till grund för de ståndpunkter som man nu har, inte bygger på resultat från objektiva undersökningar utan kan vara påverkade av personligt färgade uppfattningar om den manuella växlingsteknikens betydelse vid utbildning av trafiksäkra förare, har trafiksäkerhetsverket beslutat företa en undersökning, som så objektivt som möjligt

skall klarlägga förefintliga problem och värdera de synpunkter, som ligger till grund för nu gällande bestämmelser. Undersökningen, som skall bedrivas av trafiksäkerhetsverket med dess egen personal som lärare och med särskilt utvalda elever, syftar till att ge underlag för bedömning av bl. a. följande frågor: Kan man ge utbildning och medge prov på bil med automatväxel utan att behöva inskränka körkortets giltighet? Ger utbildning i manuell växlingsteknik en säkrare förare än den som inte fått sådan utbildning särskilt när det gäller hastighetsanpassning, kurvtagning, stopp i nödsituationer och om möjligt vid körning i halt väglag? Hur mycket längre tid och därmed högre kostnad åtgår för att utöver automatväxling lära in även manuell växling? Är den ökade kostnaden befogad med hänsyn till den eventuella större säkerheten?

Utskottet

Gällande vägtrafiklagstiftning medger inte att begränsningar görs i körkorts giltighet annat än för invaliderade eller sjuka personer. Enligt en av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utfärdad, allttjämt gällande bestämmelse får körkortsprov endast avläggas på bil som växlas manuellt. Undantag medges dock för sjuka och invaliderade, för vilka enligt det sagda föreligger möjlighet att utfärda körkort som bara gäller för bil med automatisk växellåda.

Motionärerna hemställer att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att gällande bestämmelser ändras så att förarprov kan ske i bil med automatisk växellåda. I motionerna åberopas till stöd för yrkandet att antalet bilar med automatväxel ökar förhållandevis snabbt. Många människor, i synnerhet äldre personer, säges ha svårigheter med den synkronisering av rörelserna som den manuella växlingen fordrar. Genom att tillåta körkortsprov på automatväxlad bil skulle dessa personer få möjlighet att skaffa sig körkort, som då kan vara begränsat till att gälla endast automatväxlad bil. Gjorda undersökningar sägs vidare ha visat att körning med automatväxlad bil är att föredra med hänsyn till trafiksäkerheten.

Behandlingen av växellåda, koppling och gaspedal har hittills ansetts vara viktiga detaljer i bilkörning. Därför tillämpar man den principen att utbildning i trafikskola skall omfatta manuell växlingsteknik och att körkortsprovet skall ske på bil som växlas manuellt. Som motionärerna framhållit blir dock bilar med automatiska växellådor allt vanligare, och sannolikt kommer antalet sådana bilar att framdeles öka väsentligt. Trafiksäkerhetsverket, som numera omhänderhar förarproven och utövar tillsyn över trafikskolorna, har uppmärksammat dessa förhållanden och beslutat företa en undersökning som syftar till att klarlägga förefintliga problem och värdera de synpunkter som ligger till grund för nu gällande bestämmelser. Med hänsyn till att frågan således redan är föremål för undersökning är någon framställning från riksdagens sida inte erforderlig.

Utskottet hemställer

att motionen I: 887 samt motionerna I: 888 och II: 1063 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1970

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Åkesson (fp), Knut Johansson (s), Nils-Eric Gustafsson (cp), Ernulf (fp), Lidgard (m) och fru Landberg (s);

från andra kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s)*, Sundelin (s), Tobé (fp), Hedin (m), Franzén i Träkumla (cp), fru Ekroth (s) och herr Johnsson i Blentarp (s).

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering